

SADRŽAJ

Redaktorska napomena 7

UVOD: POČETAK NOVOG VIJEKA U POVIJESTI FILOZOFIJE 11–25

Uobičajena trodioba zapadne povijesti filozofije 11 – „Srednji vijek“ i „Renesansa“ 12 – Italija i Njemačka 13 – Njemačka mistika i njemačka filozofija Novog vijeka 15 – „Vrijeme propadanja“ skolastike 18 – Religija, filozofija i znanost 20 – Jedinstvo života Srednjeg i Novog vijeka 22 – Sučeljavanje s naslijeđem antičke metafizike 24

I. BOG I SVIJET; JEDINSTVO SUPROTNOSTI 29–72

Metafizička tema o jedinstvu i suprotnosti 29 – Dualizam grčke filozofije 30 – Platon, Aristotel, Plotin 32 – Evolucija i emanacija 34 – Kršćanski pojam stvaranja i njegove metafizičke konsekvence 36 – Dualistički motivi u patristici i skolastici 38 – Učenje Meistera Eckeharta o jednom bitku 40 – Božanstvo, Bog i svijet 42 – Religiozno uzdizanje svijeta i nova prirodna znanost 43 – Njemačka mistika i filozofija prirode 45 – Nikola Kuzanski i jedinstvo suprotnosti 48 – Djelovanje do Hegela 49 – *Explicatio Dei* i najbolji od svjetova 51 – Stvaranje i materija 54 – Promjena u principu materije 57 – Moderni pojam prirode 58 – Materija i red u svijetu u Kanta 60 – Kozmologija Novog vijeka: Istovrsnost svemira 62 – Novo vrednovanje tijela i osjetilnosti 65 – Kant i Fichte 66 – Jedinstvo svijeta i ćudoredno-religiozna suprotnost 67 – Kantova „realna repugnancija“ 68 – Nijekanje suprotnosti; Spinoza 69 – Oslobođenje od suprotnosti u Nietzscheovu potvrđivanju svega 71

II. BESKONAČNOST U KONAČNOM 75–104

Prednost vrijednosti konačnog u antici 75 – Periodika svijeta i beskonačnost svijeta 77 – Aristotelova kozmologija 78 – Dovršeno beskonačno u kasnoj Antici 80 – Božja beskonačnost u crkvenih otaca 82 – Konačnost svijeta u Srednjem vijeku 83 – Beskonačna mogućnost u duši 86 – Eckehart, Descartes, Leibniz 87 – Teza Nikole Kuzanskog o beskonačnosti svijeta 90 – Kopernik, Kepler, Galilej, Bruno 92 – Panteizam, Spinoza 94 – Leibniz i aktualno-beskonačno 96 – Beskonačnost u malome 97 – Beskonačnost procesa svijeta: Kant, Fichte 101 – Hegelova idealnost konačnog 103

III. DUŠA I VANJSKI SVIJET 107–147

Duša i kozmos u antičkom mišljenju 107 – Duša kao bitak i kao svijest 112 – Kršćanski princip duše 113 – Vlastiti bitak duše u patristici 117 – Augustin i bitak

vanjskog svijeta 117 – Pojmovi duše u skolastici 120 – Promjena u kasnoj skolastici 124 – Odvajanje duše od prostorno-tjelesnog bitka 127 – Bitak-za-sebe i unutarnji svijet 130 – Svijet i Bog u duši 131 – Rastvaranje vanjskog svijeta; „idealizam“ 135 – Leibniz, Berkeley, Fichte 139

IV. BITAK I ŽIVOTNOST 151–191

Bivanje i bitak u antičkom mišljenju 151 – Parmenid, Platon, Plotin 153 – Aristotelov pojam kretanja 155 – Nepokrenuti pokretač 156 – „Živi Bog“ kršćanstva 157 – Bivanje kraljevstva Božjeg 159 – Božji život i povijesni proces svijeta u crkvenih otaca 160 – Utjecaj antičke statičnosti bitka u Srednjem vijeku 163 – Novo mišljenje povijesti 165 – Eckehartov nauk o bivanju Boga 167 – Život kao vrijednost po samom sebi 168 – Novi pojam kretanja 169 – Nikola Kuzanski i nova kozmologija 170 – Znanost o kretanju; Galilej, Descartes, Malebranche 171 – Supstancija i djelatnost u Leibniza 175 – Proces svijeta i povijest čovječanstva; Kant, Lessing, Herder 179 – Fichteova metafizika stvaralačkog života 184 – Schelling i Hegel 187 – Svijet kao bivanje u Nietzschea 191

V. INDIVIDUUM 195–226

Antičko vrednovanje bitka onog općeg 195 – Ideja i besmrtnost 196 – Religiozno vrednovanje individuuma u kršćanstvu 196 – Univerzalizam i princip individuiranja u Srednjem vijeku 199 – Formalni princip individualnog u kasnoj skolastici 204 – Nominalizam 206 – Individuum kao mikrokozmos i kao „božanski poziv“ u Nikole Kuzanskog 207 – Nauk o monadi; Paracelsus, Bruno, Valentin Weigel, Leibniz 209 – Individualna *entelehiya* i pojam individualnosti 211 – Smisao općenitosti pojedinačnog života u 18. stoljeću; Kant 217 – Jacobijevo novo vrednovanje individualnosti 219 – Fichteova etička metafizika individuiranja 221 – Povijesni individuum 225

VI. RAZUM I VOLJA 229–275

Prednost i više vrednovanje uvida i intelekta u Starom vijeku 229 – Princip volje u kršćanskom poimanju Boga i čovjeka 232 – Gnoza i pretvorba volje u crkvenih otaca 234 – Augustinov nauk o volji 236 – Volja i spoznaja 238 – Gledanje Boga i ljubav spram Boga u Srednjem vijeku 239 – Prvenstvo volje u franjevacu 243 – Sustav volje Duns Škota 245 – Protivna strujanja 251 – Metafizika slobode u Descartesa 253 – Volja i zabluda 257 – Volja i duh u Leibniza i Berkeleya 259 – Kantov praktični „um“ 260 – Ograničenje spoznaje 264 – Metafizika carstva svrha 265 – Volja i djelatni čin u Fichtea 266 – Besmrtnost kao posljedica volje 271 – Život, ljubav i istina 272 – Schelling i Schopenhauer 274 – Nietzsche i volja za moći 275

Kazalo imena 277